

O‘QUVCHILAR BILAN YAKKA TARTIBDA VA GURUH BO‘LIB ISHLASHNING O‘ZIGA XOS PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Boltayeva Surayyo Ixtiyorovna

Buxoro viloyati Buxoro tuman MMT bo'limiga qarashli 49-umumiy o'rta ta'lim maktabi psixologi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada ta'lim jarayonida yakka tartibda va guruh bo'lib ishlashning o'rni va ahamiyati ko'rib chiqilgan. Interfaol metodlar va innovatsion texnologiyalardan foydalanish haqida tushunchalar ko'rsatilgan.*

Kalit so'zlar: *yakka tartibda ishlash, guruhda ishlash, intellektual salohiyat, interfaol metod, tashabbuskorlik, ilm-fan.*

KIRISH.

Jamiyatning har tomonlama ravnaq topishi, taraqqiy etishi ta'limning rivojlanishiga va mazmunan takomillashib borishiga bog'liq. Globallashuv jarayonida innovatsion texnologiyalarning joriy etilayotgani ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshishiga turtki bo'lmoqda.

Prezidentimiz tomonidan kelajak avlod tarbiyasiga berilayotgan katta e'tibor ta'lim tizimini va pedagoglar zimmasiga ulkan vazifalarni yuklaydi. Bu vazifalarni amalga oshirish chuqur bilim va katta mahoratni talab etadi.

Ta'limning samaradorligini oshirish, shaxsning ta'lim markazida bo'lishini va yoshlarning mustaqil bilim olishlarini ta'minlash uchun ta'lim muassasalariga yaxshi tayyorgarlik ko'rgan va o'z sohasidagi bilimlarni mustahkam egallashdan tashqari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni va interfaol usullarni biladigan, ulardan o'quv va tarbiyaviy mashg'ulotlarni tashkil etishda foydalanish qoidalarini biladigan o'qituvchilar kerak.

Buning uchun barcha fan o'qituvchilarini yangi pedagogik texnologiyalar va interfaol usullar bilan qurollantirish va egallagan bilimlarini o'quv–tarbiyaviy mashg'ulotlarda qo'llash malakalarini uzluksiz oshirib borishlari lozim.

Interfaol ta'lim-hamkorlikda faoliyat olib borish, suxbat, dialog muxitida bo'lish. Interfaol metodlar o'quvchilarning faqat o'qituvchi bilan emas, balki o'zaro xamkorligiga, ya'ni kichik guruhlarga asoslanadi.

Hozirgi zamon talabidan kelib chiqib o'qituvchi darsni interfaol metodlar asosida olib borishi talab etilmoqda. Bunda o'qituvchi nafaqat o'quvchilar bilan balki o'quvchilar bir-birlari bilan o'zaro hamkorlikda faoliyat olib borishadi.

Ta'lim olish jarayonida o'quvchilar faolligiga e'tibor qaratiladi. Buyuk donishmand Konfutsiy 3500-yil muqaddam quyidagi fikrni ta'kidlab o'tgan.

-Eshitganimni yoddan chiqaraman;

-Ko'rganimni eslab qolaman;

-Bajarganimni tushunib yetaman;

Ushbu fikrning tasdig'i sifatida biz o'qituvchilar o'quvchilarni yangi materialni o'zaro hamkorlikda turli o'yinlar, interfaol metodlar orqali o'zlashtirishlariga zamin yaratishimiz lozim. Shundagina o'quvchilar berilgan materialni yaxshi o'zlashtira oladi.

O'qitishda o'quvchilarning *bilim darajasi va qiziqishlari* ham hisobga olinadi. Ana shunday usul va metodlardan ayrimlarini ko'rib chiqamiz.

Guruh tartibda ishlashning ijobiy va salbiy hususiyatlari.

1.Rezyume metodi:

Texnologiyaning tavsifi. Bu texnologiya murakkab, ko'p tarmoqli, mumkin qadar muammoli mavzularni o'rganishga qaratilgan. Texnologiyaning mohiyati shundan iboratki, bunda bir yo'la mavzuning turli tarmoqlari bo'yicha axborot beriladi. Ayni paytda ularning aloxida elementlari muxokama etiladi. Masalan, ijobiy va salbiy tomonlari, afzallik va kamchiliklari, foyda va zararlari belgilanadi.

Texnologiyaning maqsadi: o'quvchilarni erkin, mustaqil, tanqidiy fikrlashga, jamoa bo'lib ishlashga, izlanishga, fikrlarni jamlab taqqoslash uslubi yordamida mavzudan kelib chiqqan holda o'quv muammosining yechimini topishga, kerakli xulosa yoki qaror qabul qilishga, jamoaga o'z fikri bilan ta'sir etishga, uni ma'qullashga, shuningdek, berilgan muammoni yechish hamda mavzuga umumiy tushuncha berishda o'tilgan mavzulardan egallagan bilimlarini qo'llay olishga o'rgatish.

Texnologiyani qo'llanishi: ma'ruza darslarida (imkoniyat va sharoit bo'lsa), seminar, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarida yakka (yoki kichik guruhlarga ajratilgan) tartibda o'tkazish, shuningdek, uyga vazifa berishda ham qo'llash mumkin.

Mashg'ulotda foydalaniladigan vositalar: A-3 formatdagi qog'ozlarida (guruh soniga qarab) tayyorlangan tarqatma materiallar, flomaster yoki rangli qalamlar.

Mashg'ulotni o'tkazish tartibi:

- o'qituvchi o'quvchilarning soniga qarab 3-5 kishidan iborat kichik guruhlarga ajratadi;
- o'qituvchi o'quvchilarni mashg'ulotning maqsadi va o'tkazilish tartibi bilan tanishtiradi va xar bir kichik guruhga qog'ozning yuqori qismida yozuvi bo'lgan, ya'ni asosiy muammo, undan ajratilgan o'quv muammolari va ularni yechish yo'llari belgilangan, xulosa yozma bayon qilinadigan varaklarni tarkatadi;
- har bir guruh a'zolari o'zlariga tushgan varaqlardagi muammolarning afzalligi va kamchiliklarini aniqlab, o'z fikrlarini flomaster yordamida yozma

bayon etadilar. Yozma bayon etilgan fikrlar asosida ushbu muammoni yechimini topib, eng maqbul variant sifatida umumiy xulosa chiqaradilar;

- kichik guruh a'zolaridan biri tayyorlangan materialni jamoa nomidan taqdimot etadi. Guruhning yozma bayon etgan fikrlari o'qib eshittiriladi, lekin xulosa qismi bilan tanishtirilmaydi;

- o'qituvchi boshqa kichik guruxdardan taqdimot etgan guruhning xulosasini so'rab, ular fikrini aniqlaydi, guruxlar fikridan so'ng taqdimot guruhi o'z xulosasi bilan tanishtiradi;

- o'qituvchi guruxlar tomonidan berilgan fikrlarga yoki xulosalarga izox berib, ularni baxolaydi, so'ngra mashg'ulotni yakunlaydi.

Mashg'ulot jarayonida guruh bo'lib ishlashning o'ziga xos xususiyatlari. Guruh bo'lib ishlash jarayonida o'quvchi o'zini erkin xis qiladi, so'z boyligi oshadi.

Mashg'ulotni amalga oshirishdan oldin o'qituvchi o'quvchilarni guruhlarga ajratishda sust o'zlashtiruvchi o'quvchilarni faol o'quvchilar bilan birgalikda ishlashlari uchun imkoniyat yaratadi. Sust o'zlashtiruvchi o'quvchilar ham mashg'ulot jarayonida faol ishtirok etishga intiladi, o'z fikrini bayon eta oladi.

Xulosa qilib aytganda ta'lim jarayonida qo'llaniladigan turli xil interfaol usullarni qo'llashda yakka tartibda va guruh bo'lib ishlashga juda katta e'tibor berishimiz lozim. Bu o'quvchilarga o'rganilayotgan mavzuni oson va tez o'zlashtirib olishlari uchun katta yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R.Ishmuhammedov, M.Yuldashev "Ta'lim va tarbiyada innavatsion pedagogik texnologiyalar". Toshkent-2013-y.
2. www. "Ziyonet".uz.www.google.uz tarmog'idagi ma'lumotlar.
3. R.Ishmuhammedov, M.Yuldashev "Ta'lim va tarbiyada innavatsion pedagogik texnologiyalar". Toshkent-2013-y.
4. Djumanov Sh.Z. Talabalarni kommunikativ qobiliyatlarini shakllantirish va kasbiy muomala jarayoniga tayyorlash. *Ўзбекистонда психологияни ривожлантириши муаммолари: назария ва амалиёт уйғунлиги.*
5. Джуманов, Ш., & Холикулова, С. (2022). Талабаларда коммуникатив қобилиятларни шакллантириш имкониятлари. *Современные инновационные исследования актуальные проблемы и развитие тенденции: решения и перспективы.*